

Erger kon hij zich en de zijnen niet veroordeelen.

De laatste rede van prof. Haitjema.

Prof. Haitjema heeft den cyclus van ovaties en scripties tegen de Asser synode voltooid. De critiek op zijn critiek is niet zichtbaar.

Prof. Kuyper zegt in „De Heraut“:

Heel duidelijk is het standpunt van Prof. Haitjema uit deze rede ons niet geworden. Dit kan natuurlijk aan het verslag liggen; het kan ook daaraan te wijten zijn, dat Prof. Haitjema zich bediend heeft van allerlei termen, die zoo vaag zijn, en het geschil, waarom het gaat, zoo weinig scherp omschrijven, dat het moeilijk valt zich van hetgeen hij bedoelt een juist denkbeeld te vormen.

Gelijke opmerking maakt prof. Bouwman in „De Bazuin“. Deze merkt bovendien nog op:

Dr. Haitjema heeft niet genoeg gedacht aan wat in Assen aan de orde was. Aan de orde was daar, dat een predikant was aangeklaagd dat hij een symbolische opvatting had van de Paradijsgechiedenis, de historie verlichtende en aldus te kort deed aan het gezag en de waarheid der H. Schrift. De Synode heeft verklaard, dat zulk een opvatting ontoelaatbaar was, in strijd met de Belijdenis der kerk en het gezag der H. Schrift. Door de Belijdenis toch wordt de erkenning van het Schriftgezag geëischt.

En aan het slot:

Maar wat was dan de drijfveer waarom Prof. Haitjema zoo begeerig was de Asser Synode te veroordeelen, voor eenige weken op een vergadering van theologen, daarna op het Gereformeerde studentencongres en nu weer op de vergadering der Confessionele Vereeniging? Dat streven wordt verklaard uit een verkeerde beschouwing van, en een felten tegenstand tegen de Gereformeerde kerken. Hij wees immers tenslotte op Dr. Kuyper, die wind azaaid heeft en nu storm oogst, op den eigenaardigen levensvorm, die binnen de Gereformeerde kerken tot massale ontwikkeling kwam. Hij beroep zich hierop op Prof. Buytendijk. Dit beroep op Prof. Buytendijk is al zeer zwak, omdat deze het leven der Gereformeerde kerken volstrekt niet kent, en blijkens zijn publicaties er maar op los schreef.

Prof. Haitjema kent ons volk niet. Hij kon beter weten. En daarom mag hij zich wel schamen over zooveel liefdelooze beschuldiging, en over het feit, dat hij met algemeene termen en groote woorden de Synode van Assen beschuldigt, dat zij het Schriftgezag heeft aangerand. Het licht door hem verspreid bleek geen licht te zijn.

Prof. Kuyper spreekt over het feit, dat prof. Haitjema meende uit Junius te kunnen afleiden zijn bezwaar. We lezen:

In hoeverre het nu juist is, zich hierbij alleen op Junius te beroepen, laten we in het midden. Hoe hoog we Junius ook schatten, het vraagstuk, waar om het hier gaat, is door Junius niet besproken en er zouden uit den schat onzer oude Gereformeerde Theologie wel heel andere uitspraken zijn aan te halen geweest, die veel meer licht over dit punt konden verspreiden. Om slechts één ding te noemen, het bekende tractaat van Voetius: hoe ver strekt zich het gezag der Schrift uit, gaat veel dieper op dit vraagstuk in dan Junius het in zijn korte theses doet. Maar ook al laten we dit rusten, en al bepalen we ons tot Junius alleen, Prof. Haitjema heeft, en het zal niet moeilijk vallen dit uit Junius zelf aan te toonen, een geheel onjuiste voorstelling gegeven van wat Junius bedoelde.

Men moet maar eens lezen wat in de bij Wormser (1882) door Dr. Kuyper bezorgde uitgave van Junius' Opuscula Theologica Selecta te lezen is over de communicatie, bl. 251 en vervolgens, alsook over de macht der kerk inzake geloofs-dogmata, bl. 247-251. Het is onbegrijpelijk, dat de hoogleeraar daarvan geen nota nam. Prof. Haitjema heeft slechts enkele godachten laten spreken en gedaan, alsof de Asser synode thetisch werk had te doen, inplaats van een aanklacht te onderzoeken.

Dr. H. Kaajan merkt op in de „Utr. K.b.“:

jaar werd gesteld — toog hij naar Leiden; echter niet onder vroolijke omstandigheden, want kort vóór zijn vertrek waren een neef, die zijn studiemakker was, en zijn broertje Paulus aan de pest overleden. Na een met glans doorgestaan examen, legde hij den 1sten Mei 1604 den vereischten oed af, en werd hij als alumnus in het Collegium Theologicum, het door de Staten van Holland gestichte hospitaal voor studenten in de godgeleerdheid op de Cellebroersgracht, opgenomen.

De eerste drie jaren van zijne studie te Leiden wijdde de jonge Voetius nog aan de propaedeutische vakken: eerst de klassieke letteren en vervolgens de wijsbegeerte. Dit laatste studievak vatte hij zoo breed mogelijk op, daarbij de colleges volgende van den sub-regent van het Collegium Theologicum Petrus Bertius en van de buitengewone hoogleeraren Gilbertus Jacchaes en Reinerus Bontius, en naast allerlei handboeken, waaronder die van Keckermann, ook ijverig bestudeerend de werken van Aristoteles, sinds bijna twintig eeuwen den grootmeester der filosofie. Uit diens „Organon“ werd om de veertien dagen in de gehoorzaal van het Collegium door de studenten gedispateerd, en ook de jonge Voetius verdedigde in 1605 op zijne beurt tien theses met drie „corollaria“ (d.i. sluitredenen), waarin hij een inleiding gaf op het tweede boek van het Organon. De stellingen werden gedrukt, en hij droeg deze eerste pennevrucht op aan den magistraat van Heusden en aan zijn leermeester Odolphi. En behalve voor de klassieke letteren

Werkt hij ten opzichte van Junius niet met wonderlijk gekleurde brillen?

Een citaten-oorlog is heel gemakkelijk.

Daar is het niet moeilijk om ook aan Junius nog een stem te geven in het koor der onvoldaanheid over de Asser besluiten.

Door eenzijdig citeeren kan ik iemand alles laten zeggen en kan ik alles bewijzen.

Voor Junius is de Kerk niet slechts pilaar, maar ook vastigheid der waarheid.

De Kerk heeft ook tot taak de waarheid te handhaven.

Volgende week misschien nog iets over prof. Haitjema.

Naschrift. De J. J. Buskes richt o.m. tot mij het verzoek, een van zijn geschriften hier een plaats te geven. Indien hij dat verzoek particulier had gedaan, zou ik hem ook aldus hebben beantwoord. Nu hij het publiek doet, moet ik ook wel in het openbaar antwoorden; vooral omdat stilzwijgen toch weer nitgelegd wordt op een manier, die niet juist is, althans door sommigen.

In de eerste plaats meen ik, dat iemand, die toegang vraagt voor zijn beschouwingen in de pers van de Geref. kerken, allereerst moet toonen, een basis te willen leggen, waarop gedachtenwisseling op voet van gelijkheid mogelijk is. Die basis ontbreekt bij de Buskes; een man, die meewerkt aan twee bladen, welke met leugen en laster de gereformeerde kerken vervolgen, en die in het gestoelte der generale scheurmakers is gaan zitten, moet geen verzoeken van wederzijdsche communicatie doen bij een orgaan van de door hem (als het kon) afgebroken gereformeerde kerken. Daarvoor is eerst noodig een afscheid aan den kring, die deze kerken belastert en vervolgt.

Natuurlijk maak ik een uitzondering voor ieder, die meent door mij in mijn schrijven verongelikt te zijn. Maar het verzoek van de Buskes betreft een predikant, die zelf een mond en een pen heeft, en voor wien de Buskes niet behoeft op te treden. Eerst werd deze predikant geprezen, omdat hij niets publiceerde van zijn zaak, vóór de officiële publicaties vanzelf komen zouden; en thans gaat de Buskes maar vast druk aan 't publiceren over dien predikant, die zoo fatsoenlijk is, te zwijgen, zoolang zijn zaak hangt. Denkt de B. nu waarlijk, dat ik den predikant, dien hij met zijn publicaties lastig valt, zal opdringen, wat ik van den aanvang af in de Geref. kerken heb veroordeeld: de ontijdige publicatie van dingen, die bij de kerk thuis hooren? Ik ben veel te blij, dat hier een predikant is, die toont goede manieren te hebben: niet publiceren wat nog in behandeling is.

Daar komt nog bij, dat het artikel van de Buskes een onwaarheid behelst, die den vorm van een beschuldiging aan de Geref. kerken aanneemt, terwijl alle zweem van bewijs aan de Buskes ontbreekt. „De Reformatie“ is te goed, om op verzoek lichtzinnige en onlogische beschuldigingen te helpen verspreiden. Iemand, die ook copie afstaat aan persproducten van een zeker „Comité van Advies en Leiding“, persproducten, die een gevoel van weersin opwekken, moet niet aan de deur van eerlijke bladen aankloppen, zoolang hij niet eerst den band met deze copie-afnemers verbroken heeft.

Ten slotte: de reden, waarom ik de Buskes het recht ontzeg, zijn boven gesignaleerde valsche beschuldiging uit te spreken, kan hij vinden in „De Bazuin“ van 8 October 1926 onder het hoofd: Porren.

K. S.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:

Delft (vac. K. Schilder): Dr. E. D. Kraan te Vlaardingen en A. J. Fanoy te Forwerd.
Utrecht (vac. Dr. J. C. de Moor): K. J. Cremor te Goes en J. Wijngaert te Charlois (Rotterdam).

Beroepen te:

Nieuwkoop: K. Winkelman te Maastricht.
Nieuwerkerk a. d. IJssel: P. de Feyter te Boornsterham.
Nieuwerkerk (Z.): H. de Lamer te Ooltgensplaat.
Warthum: R. Wentzel te Rinderkerk.

en de wijsbegeerte, toonde hij ook belangstelling voor de wiskundige vakken, door de colleges van den beroemden Rudolphus Snellius te volgen, en hield hij zich bezig met geneeskunde, aardrijkskunde en geschiedenis. Zoo verkreeg hij voorzeker een breed, algemeene ontwikkeling. Daartoe werkte ook mede zijn vriendschappelijk verkeer met oudere bursalen, als Simon Episcopius, Caspar van Baerle, Bernardus Dwinglo, Johannes Geisteranus en Josephus van der Rosieren, die zijne warme vrienden werden, doch van wie hij de vier eerstgenoemden later als volbloed Arminianen tegenover zich zou zien.

Nog eer Voetius tot de eigenlijke theologische studie was overgegaan, trof het Collegium Theologicum een zware slag door het sterven van den uitstekenden regent Johannes Kuchlinus, die op den 3den Juli 1606, pas zestig jaren oud, aan een beroerte overleed. Hij had gedurende elf jaren met vaste hand het Leidse hospitaal bestuurd en zich de genegenheid der bursalen weten te verwerven. Toen hij zijn ambt aanvaardde, had hij het uitgesproken, dat de Kerk „van node heeft godvruchtige ende gheleerde mannen, die Gods woort weten recht te snyden, de waarheit voor te staen, de sophisterien ende leugens te bestryden ende te wederlegghen“, want, zoo liet hij aan deze woorden voorafgaan, „t'oude serpent, dien vader der leugenen, verwoet alle daghen nieuwe ketterijen ende vernieuwt de oude; dryvende listighe menschen; dat zy walgen van de gewoonlike manieren

Aangenomen naar:

Kooten (Fr.): H. H. v. Kapel te Andel (N.Br.).
Voorburg: Mr. W. S. de Vries te Trum.

Bedankt voor:

Franker: Joh. H. Rietberg te Maassluis.
Hoorn: P. Bos te Stads kanaal.

Afscheid van:

Dronryp: J. A. Scheep. Tekst: Hebr. 13:20 en 21.
Gravenhage-West: D. H. Th. Vollenhoven. Tekst: Filipp. 4:7.

De Classis Goes der Geref. Kerken heeft in haar vergadering van Donderdag 14 dezer den candidaat C. van Schie, beroepen predikant te Borssele-Driewegen, peremptoir geëxamineerd en tot de bediening des Woords en der Sacramenten toegelaten.

De Classis Bolsward der Geref. Kerken besloot, dat de kerkraad van Makkum met een geëmbuurde kerk Da C. Vermaat zal hebben te schorsen.

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Drietal te:

Nieuwe Pekela: P. J. Meijering te Nieuwpoort, J. Reesink te Aalten en J. L. de Vries te Rijnburg.

Tweetal te:

Amsterdam-Oost: D. Driessen te 's Gravenzande en J. L. de Vries te Rijnburg.

Beroepen te:

Harderwijk: G. Salomons te Amersfoort.

Aangenomen naar:

Franker: M. Holtrop te Ulrum.

Bedankt voor:

's Gravenhage: E. de Bruyne te Zwolle.
Stecawijk: M. Holtrop te Ulrum.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Tweetal te:

Moercapele: B. van Neerbos te Terneuzen en H. Kievit te Veenendaal.

Bedankt voor:

Vlaardingen: H. A. Minderman te Lisse.
Meliskerke: A. de Blois te Dirksland.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:

Bergambacht: I. Kievit te Baarn.
Brussel Belg. Nat. Kerk: R. ter Haar Romeny A.Bm. te Ginneken.

Leiden: Dr. W. Lodder te Doorn.

De Lier: J. Boog te Vriezenveen.

Opheusden: P. Kuyman te Houten.

Zuidlaren: J. D. Dikboon te Wildervank.

Zwolle (hulpkr.): E. H. Damsté, cand. te Apeldoorn.

Aangenomen naar:

Groenboek: J. A. Visscher, em. pred. te Lissewarden.

Zalk en Veccaten (toez.): J. Mortier te Serooskerke.

Bedankt voor:

Asten: J. W. Blankert te St. Oedenrode.

Barum ex: S. Thema te Hijkersmilde.

Doorwerth: G. Grootjans Jr. te Heerjansdam.

Oosterhimm (Fr.): O. W. C. v. d. Veen te Stads kanaal.

Oudorp: H. A. Leenmans te Delft.

Afscheid van:

Lissewarden: B. Klein Wassink. Tekst: 1 Petrus 1:25a.

Rijswijk (Geld.): Joh. A. Raams. Tekst: Hand. 4:12.

AAN ONZE LEZERS!

Van verschillende zijden mochten wij adressen ontvangen van meelevenenden in onze kringen, teneinde aan deze adressen de eerste nummers van den nieuwen jaargang van ons Blad ter kennismaking toe te zenden.

Gaarne zullen wij allen, die in den inhoud van ons Blad belang stellen, de drie eerste nummers van den nieuwen jaargang ter kennismaking doen toekomen.

Mogen wij daartoe onze belangstellende lezers verzoeken ons een lijstje te willen zenden van adressen als bovenbedoeld? Wanneer vele lezers, die met den inhoud van „De Reformatie“ sympathiseeren, ons een lijstje van meelevenenden uit hun kring doen toekomen, kan de lezerskring van ons Blad nog belangrijker worden uitgebreid. Ook zijn wij natuurlijk gaarne bereid voor doelmatige verspreiding een grooter of kleiner getal ex. aan één adres te zenden.

Voor elken nieuwen abonné, die door bovenstaande actie verkregen wordt, wordt gaarne f 1.— vergoed.

DE UITGEVERS.

van spreken der kerk, ende nieuwe phrases, gewisse tekenen van een vreemde leere versieren“.

Naar deze beginselen had hij de jongelui geleid, en hij had dan ook niet zonder bezorgdheid het optreden gadeslagen van Jacobus Arminius, sinds deze in 1603 het hoogleeraarsambt te Leiden had aanvaard. Arminius was trouwens voor Kuchlinus geen onbekende, want hij, die de eerste predikant te Amsterdam was geweest na het „geus“ worden dezer stad in 1578, had dezen daar zeven jaren tot ambtgenoot gehad, terwijl hij bovendien, in derden echt gehuwd met een zuster van des hoogleeraars vader, zijn behuud-oom was. Hij had dan ook, om de bursalen van het bijwonen van diens colleges terug te houden, op hetzelfde uur als Arminius zijne lessen gegeven!

Met den dood van den regent zou een andere geest in het Collegium de leiding krijgen: de sub-regent Petrus Bertius, die gehuwd was met een dochter van Kuchlinus, volgde zijn schoonvader op. Eerlang zou hij zich outpoppen als verwoed aanhanger van Arminius, en dit zou tot zulke onenigheden in het studentenhuis leiden, dat hij in 1615 op een wenk van de overheid zijn ontslag moest nemen. Na de Dordtsche Synode naar Frankrijk uitgeweken, ging hij tot de Roomsche Kerk over en werd vervolgens hoogleeraar te Parijs; ook zijne zonen traden in den geestelijken stand: een hunner is jaren lang Roomsche missionaris te Leiden geweest.

JOH. C. BREEN.